

Özel Eğitim Kurum Yöneticileri Perspektifinden Uyarlanmış Fiziksel Aktivite Uygulamaları: Fenomenolojik Bir Yaklaşım

Halil SAROL¹ Nazlı GÜLOĞLU² Rıfat Kerem GÜRKAN³ Davut BUDAK⁴

¹ Kırıkkale Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, hsarol@gmail.com

² Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, tnazlican.guloglu@gazi.edu.tr

³ Sorumlu yazar, Kırıkkale Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi rkgurkan@kku.edu.tr

⁴ Atatürk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, dbudak@atauni.edu.tr

Özet

Bu araştırmanın amacı, özel eğitim kurumlarının uyarlanmış fiziksel aktivite uygulamalarına olan bakış açılarının incelenmesidir. Fenomenolojik desende tasarlanmış olan bu nitel çalışmada, amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemi kullanılmıştır. Belirlenen ölçütler doğrultusunda, araştırmanın çalışma grubunu Ankara'da uyarlanmış fiziksel aktivite programları uygulayan 10 (on) özel eğitim kurum yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada çalışma grubunda yer alan özel eğitim kurum yöneticileri ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veriler içerik analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada güvenilirliği sağlamak amacı ile, Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülü kullanılmış ve .85 bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre; özel eğitim kurumlarında uyarlanmış fiziksel aktivite uygulamalarının fiziksel, psikolojik, sosyal ve akademik açıdan özel gereksinimli bireylere katkılar sağlıyor olması, bu uygulamalara yer verilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca kurumların özel gereksinimli bireylerin ebeveynleri tarafından tercih edilmelerinde de uyarlanmış fiziksel aktivite hizmeti sunulmasının önemli bir etken olduğu görülmektedir. Bu açıdan kurumların uyarlanmış fiziksel aktivite uygulamalarını müfredatlarına dâhil ettikleri ve mevcut uygulamaların içeriklerini bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda oluşturdukları belirtilmektedir. Kurumların uyarlanmış fiziksel aktivite uygulamalarına yönelik olarak alan düzenlemesi, ekipman seçimi ve nitelikli eğitmen seçimine önem verdikleri görülmektedir. Sonuç olarak, özel eğitim kurumlarında uyarlanmış fiziksel aktivitenin özel gereksinimli bireylere pek çok katkı sağladığı, kurumları tercih edilmede uyarlanmış fiziksel aktivite uygulamalarının önemli olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Uyarlanmış fiziksel aktivite, özel eğitim kurumu, özel gereksinimli bireyler

Adapted Physical Activity Applications from the Perspective of Special Education Center Administrators: A Phenomenological Approach

Abstract

The aim of this research is to examine the perspectives of special education centers on adapted physical activity applications. In this qualitative study, which was designed in a phenomenological pattern, the criterion sampling method, one of the purposive sampling methods, was used. In line with the determined criteria, the study group of the research consists of 10 (ten) special education center administrators who implement adapted physical activity programs in Ankara. Personal information form and semi-structured interview form were used as data collection tools in the research. In the research, face-to-face interviews were conducted with the administrators of special education centers in the study group. The data were analyzed using the content analysis method. In order to ensure reliability in the research, Miles and Huberman's (1994) reliability formula was used and it was found to be .85. According to the research findings; The fact that adapted physical activity applications in special education centers contribute to individuals with physical, psychological, social and academic needs plays an important role in including these practices. In addition, it is seen that the provision of adapted physical activity services is an important factor in the preference of individuals with special needs by their parents. In this respect, it is stated that centers include adapted physical activity practices in their curricula and create the content of existing applications in line with the needs of individuals. It is seen that centers give importance to field arrangement, equipment selection and selection of qualified trainers for adapted physical activity practices. As a result, it can be said that adapted physical activity in special education centers contributes a lot to individuals with special needs, and adapted physical activity applications are important in choosing centers.

Key Words: Adapted physical activity, special education center, individuals with special needs

SUMMARY

Introduction: The development of each individual takes place in a different way and various disorders may occur in the development of some individuals. In line with these disorders, individuals may experience various problems in developing some skills (mental, motor, affective). These problems encountered in the development process affect individuals' adaptation to the environment and their quality of life, and a customized training may be required to overcome this situation. In this context, the concept of "special education" comes to the fore (Subakan and Koç, 2019). Special education and rehabilitation aims to help individuals with special needs improve their basic care skills, acquire professional skills, and enable individuals to use their existing capacities in the best possible way in order to reduce and minimize various verbal, sensory, physical, mental, emotional, social and various behavioral problems. aims at inclusion in society. It also plays a very important role for individuals to lead an independent life (Ministry of National Education, 2012). Adapted Physical Activity (APA) is a profession and academic field of study that supports an attitude of accepting individual differences, advocates for an active lifestyle and increasing access to physical activity, and provides supportive services to strengthen innovative and collaborative behavior. APA; It includes physical education, sports, recreation and rehabilitation, but covers a much wider field of study (European Federation of Adapted Physical Activity, 2006). Individuals with special needs are individuals with mental, physical, social and emotional needs different from their peers. The applications offered for these individuals are also evaluated in line with the specified characteristics of the individuals and are carried out within the scope of special education (Kargın, 2004). In special education, it is aimed to get the best efficiency from individuals by using individualized education programs prepared for the characteristics of individuals with special needs (Kargın, 2007). In this context, in addition to the support applications, APA training is also provided in some special training centers. It is seen that the content of these APA trainings generally consists of basic movement applications and games, and the service provided is paid (Gürkan, 2020). In terms of the benefits it provides, it is seen as a need to implement physical activity applications in special education and rehabilitation centers (Orhan et al., 2018). APA has a beneficial effect on the individual's psychological well-being, is seen as an important method in changing the sedentary lifestyles of individuals, and is very important for individuals with special needs, with the benefits it provides in terms of socialization (Verellen & Molik, 2011). It is stated that parents who have children with special needs also have a consensus that their children should take part in such activities in the special education process (İlhan, 2009). **Aim:** In the research, the perspectives of special education center administrators towards adapted physical activity were explored in-depth and through lived experiences. **Method:** The research was designed in a qualitative research approach. Phenomenology, on the other hand, constitutes the model of the research. The study group of the research was selected by criterion sampling method, one of the purposive sampling methods. According to Merriam (2015), a purposeful sample can be chosen in qualitative research, since it is desired to understand the specific and original in depth, rather than reaching general information about the majority. In our research, this issue was taken into consideration and only the administrators of special education centers that provide APA education constitute our sample. In this direction, the study group of the research consists of ten (10) center administrators working in special education centers. In the study, a personal information form was used to obtain information about the socio-demographic characteristics of the participants and a semi-structured interview form was used

to collect qualitative data. The interviews with the administrators of the center were recorded with a voice recorder and transcribed in the Microsoft Word environment. The data were analyzed with the content analysis method. In order to increase the credibility of the research, the research process was explained in detail and detailed information was given about the participants. On the other hand, the study was structured by taking the opinion of a field expert with qualitative research experience and an expert in the field of special education apart from the researchers. **Results:** The fact that adapted physical activity applications in special education centers contribute to individuals with physical, psychological, social and academic needs plays an important role in including these practices. In addition, it is seen that the provision of adapted physical activity services is an important factor in the preference of individuals with special needs by their parents. In this respect, it is stated that centers include adapted physical activity practices in their curricula and create the content of existing applications in line with the needs of individuals. It is seen that centers give importance to field arrangement, equipment selection and selection of qualified trainers for adapted physical activity practices. As a result, it can be said that adapted physical activity in special education centers contributes a lot to individuals with special needs, and adapted physical activity applications are important in choosing centers.

1. GİRİŞ

1.1 Özel Eğitim

Her bireyin gelişimi farklı bir şekilde gerçekleşmekte ve bazı bireylerin gelişiminde çeşitli bozukluklar meydana gelebilmektedir. Meydana gelen bu bozukluklar doğrultusunda, bireyler, bazı becerilerini geliştirmede (zihinsel, motor, duyuşsal) çeşitli problemler yaşayabilmektedir. Gelişim sürecinde karşılaşılan bu problemler, bireylerin çevreye uyum ve yaşam kalitelerini etkilemekte, bu durumun aşılmasında da özelleştirilmiş bir eğitim gerekebilmektedir. Bu kapsamda “özel eğitim” kavramı gündeme gelmektedir (Subakan ve Koç, 2019).

Özel eğitim ve rehabilitasyon, özel gereksinimli bireylerin çeşitli sözel, duyuşsal, fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal ve çeşitli davranışsal problemlerinin azaltılması ve en az derecede gerçekleşmesi adına bireylerin mevcut kapasitelerini en iyi şekilde kullanmalarını sağlayarak temel bakım becerilerini geliştirmelerini, mesleki becerilerini elde etmelerini ve bireylerin topluma dahil olmalarını amaçlamaktadır. Ayrıca bireylerin bağımsız bir yaşam sürdürebilmeleri adına da oldukça önemli bir rol oynamaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2012). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ise özel eğitim değerlendirme kurullarınca gerçekleştirilen eğitsel değerlendirme ve tanılamlar sonrasında, bireyin destek eğitimine ihtiyacı varsa eğer, bu eğitimi veren özel öğretim kurumları olarak belirtilmektedir. Bu kurumlar bünyesinde verilen hizmetlerin amacı genel olarak, özel gereksinimli bireylerin destek eğitim programları doğrultusunda hayata hazırlanmalarını, çevresine uyum sağlayabilen üretici bireyler olarak yetişmelerini, kapasitelerinin en üst seviyesine çıkabilmesine katkı sağlamak ve bağımsız bir şekilde yaşayabilmelerini sağlamaktır (MEB, 2012).

Her geçen gün gelişmekte ve ilerlemekte olan özel eğitim alanı, dünya ve ülkemizdeki eğitim sistemine kapsam, işlev ve uygulamaları doğrultusunda sağladığı katkıları açısından oldukça önemli bir role sahiptir (Çitil, 2017). Bu kapsamda, ihtiyaç duyan her özel gereksinimli bireye özel eğitim

hizmetlerinin sunulabilmesi, ülkeler açısından oldukça önemlidir (Singal, 2006).

1.2 Uyarlanmış Fiziksel Aktivite

Uyarlanmış Fiziksel Aktivite (UFA), bireysel farklılıkları kabul etme tutumunu destekleyen, aktif yaşam tarzı ve fiziksel aktiviteye erişimi artırmayı savunan, yenilikçiliği ve işbirlikçi davranışı güçlendirme destekleyici hizmet sunan bir meslek ve akademik bir çalışma alanıdır. UFA; Beden eğitimi, spor, rekreasyon ve rehabilitasyonu içermekte, ancak çok daha geniş bir çalışma alanını kapsamaktadır (European Federation of Adapted Physical Activity, 2006).

Uyarlanmış fiziksel aktivitenin tanım olarak ise 'uyarlanmış beden eğitimi'nden türetildiği ve günümüze kadar ulaştığı belirtilmektedir (Block, 2016). Uyarlanmış beden eğitimi disiplininin MÖ 3000'e kadar uzandığı ifade edilmektedir. Eski dönemlerde Çinliler, sağlıklı bir vücuda sahip olmanın önemine inanmaktaydılar ve bireyin yaşamının ilk yıllarından itibaren sağlığı geliştirici egzersizlere yönelmişlerdir. Kung Fu'nun farklı biçimleri olan Taichi ve Chikung bunlardan biridir. Uyarlanmış beden eğitiminin temellerinin bir kısmı da Avrupa'ya dayanmaktadır. Uyarlanmış beden eğitiminin ve İsveç Cimnastığı'nın öncülerinden biri olarak kabul edilen Per Henrik Ling, egzersizin zayıf kolunu iyileştirmesine yardımcı olduğu zaman faydalı etkisini keşfettiğini ifade etmektedir (Kudlček, 2010).

Uyarlanmış beden eğitiminin, Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan bir terim olduğu görülmektedir. 1975'te Amerika Birleşik Devletleri Kongresi, 94-142 sayılı Kamu Yasasını (bugünkü Engelli Bireyler Eğitim Yasası) oluşturarak, özel gereksinimli öğrencilerin beden eğitiminden yararlanabileceğine ve gerektiğinde değiştirilen beden eğitimi hizmetlerinin yer aldığı model, genel eğitim sistemlerinin bir parçası olarak dâhil etmiştir (Block, 2016).

'Adapte' ve 'adapte edilmiş' kavramlarının Fransızca, İngilizce ve diğer Roman dillerinde iyi anlaşıldığı düşünülmekteydi. Almanya, Çek Cumhuriyeti ve Japonya gibi ülkelerde ise düzeltici beden eğitimi, düzeltici spor, adapte edilmiş beden eğitimi, spor terapisi ve engelliler için spor gibi başlıklarla kaynaklarda kullanıldığı görülmektedir. Farklı köklerden türetilen adaptasyon stratejileri de kullanılmış, ancak 'adapte' kelimesinin iyi anlaşılmadığı düşünülmüştür (Hutzler ve Sherrill, 2007). Son yıllarda ülkemizde yapılan çalışmalar göre 'uyarlanmış' kelimesinin fiziksel aktivite ve spor ile kullanıldığı söylenebilmektedir (Gökgöz ve ark., 2019; Sarol ve Çimen, 2015; Yarımkaya ve ark., 2017).

1.3 Özel Eğitim ve Rehabilitasyonda Uyarlanmış Fiziksel Aktivite

Özel gereksinimli bireyler zihinsel, bedensel, sosyal ve duygusal açıdan yaşlılarına göre farklı ihtiyaçları olan bireylerdir. Bu bireylere yönelik olarak sunulan eğitimler de bireylerin belirtilen özellikleri doğrultusunda değerlendirilerek, özel eğitim kapsamında gerçekleştirilmektedir (Kargın, 2004). Özel eğitimde, özel gereksinimli bireylerin özelliklerine yönelik olarak hazırlanmış ve bireyselleştirilmiş eğitim programları kullanılarak, bireylerden en iyi verimin alınması amaçlanmaktadır (Kargın, 2007). Bu kapsamda, destek eğitiminin yanında, bazı özel eğitim merkezlerinde UFA eğitimi de verilmektedir. Bu UFA eğitimlerinin içeriğinin genel olarak temel hareket eğitimleri ve oyunlardan oluştuğu, verilen hizmetin ise ücretli olduğu görülmektedir (Gürkan, 2020).

Sağladığı faydalar açısından özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında fiziksel aktiviteye yönelik uygulamaların gerçekleştirilmesi bir ihtiyaç olarak görülmektedir (Orhan ve ark., 2018). UFA'nın bireyin psikolojik iyi oluşu üzerinde faydalı bir etkisi olduğu, bireylerin hareketsiz yaşam tarzlarını değiştirmede önemli bir yöntem olarak görüldüğü ve sosyalleşme açısından sağladığı faydalar ile özel gereksinimli bireyler açısından oldukça önemlidir (Verellen ve Molik, 2011). Özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin de çocuklarının, özel eğitim süreçlerinde bu tarz aktivitelerin içerisinde yer alması konusunda görüş birliğine sahip oldukları ifade edilmektedir (İlhan, 2009).

Son yıllarda UFA, özel eğitim ve rehabilitasyon programları içerisinde yer almakta ve alana önemli katkı sağlamaktadır. Ancak, pek çok ülkede UFA'nın özel eğitim ve rehabilitasyon programlarına dahil edilmediği görülmektedir. Bu hizmetten yararlanmak için bireylerin belirli miktarlarda ücret ödemesi gerekmektedir (Verellen ve Molik, 2011). Ülkemizde de her özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarının fiziksel aktiviteye yönelik eğitim vermediği görülmektedir. Bu durumda, fiziksel aktiviteye yönelik mevcut zorunlu bir mevzuatın bulunmaması, ailelerin taleplerinin yeterli seviyede olmaması ve bu alanda kısıtlı bir bilgiye sahip olmalarının etkili olduğu ifade edilmektedir (İlhan, 2009). Ayrıca, bazı özel eğitim ve rehabilitasyon kurumu sahiplerinin/yöneticilerinin kurumlarında beden eğitimi öğretmenlerini çalıştıramadıklarını ve bu konuda yasal bir düzenleme olmamasının etkili olduğu belirtilmektedir (Nalbant ve Izgar, 2018). Bu durumun da özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında fiziksel aktivite uygulamalarını olumsuz yönde etkilediği söylenebilmektedir. Özel eğitime yönelik çıkarılan kanun ve yönetmeliklerde de UFA, fiziksel aktivite ya da spora yönelik herhangi bir ibare bulunmamaktadır. Bireylere özel eğitim içerisinde yer alan konuşma terapisi ve grup dersleri gibi eğitimler için Devlet her ay belirli bir ücret destek sağlasa da, fiziksel aktivite eğitimine yönelik herhangi bir destek ücreti sağlanmadığı ifade edilmektedir. Bu doğrultuda, ebeveynler fiziksel aktivite eğitimi için özel eğitim kurumlarına eğitim başı ücret ödemekte ya da bu eğitimden yararlanamamaktadırlar (Gürkan ve Koçak, 2021).

Özel eğitim merkezleri ve özel gereksinimli bireylere yönelik olarak sağladıkları hizmetler, bu bireyler ve aileleri açısından büyük bir öneme sahiptir. Araştırma, özel gereksinimli bireylere yönelik olarak hizmet veren bu merkezlerde söz sahibi olan yöneticilerin UFA'ya yönelik bakış açılarını anlamak, merkezlerdeki UFA uygulamalarının içeriği ve işlenişini incelemesi ve bu konuda bir farkındalık yaratması açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda araştırmanın amacı, özel eğitim kurum yöneticilerinin UFA uygulamalarına olan bakış açılarının ayrıntılı bir şekilde incelenmesidir.

2. MATERYAL METOT

2.1 Araştırma Modeli

Araştırma, nitel araştırma yaklaşımında tasarlanmıştır. Fenomenoloji ise araştırmanın modelini oluşturmaktadır. Fenomenoloji, araştırmacıların, dünyada var oldukları şekliyle, insanlar tarafından yaşanan deneyimlerin anlamını keşfetmeye çalıştıkları nitel bir araştırma yöntemidir (Morse ve Field, 1995). Patton (2002)'a göre ise fenomenoloji, insanların fenomenleri nasıl tanımladıklarına ve onları duyuları aracılığıyla nasıl algıladıklarına atıfta bulunur.

Araştırmada, özel eğitim kurum yöneticilerinin uyarlanmış fiziksel aktiviteye yönelik bakış açılarının

derinlemesine ve yaşanan deneyimlerin yoluyla keşfedilmeye çalışılmıştır.

2.2 Katılımcılar

Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Merriam (2015)'a göre nitel araştırmalarda çoğunluk hakkında genel bir bilgiye ulaşmak yerine, belirli ve özgün olanı derinlemesine anlamak istendiğinden amaçlı bir örneklem seçilebilmektedir. Araştırmamızda da bu konuya dikkat edilerek yalnızca UFA eğitimi veren özel eğitim kurumlarının yöneticileri örneklemimizi oluşturmaktadır. Araştırmaya katılacak olan katılımcılara yönelik ölçütler ise şu şekilde belirlenmiştir;

- Özel eğitim kurumunda yönetici olmak,
- Özel eğitim kurumunda uyarlanmış fiziksel aktivite eğitimi veriliyor olması,
- Özel eğitim kurumunun Ankara'da bulunuyor olması.

Bu doğrultuda, araştırmanın çalışma grubunu, özel eğitim kurumlarında görev yapmakta olan on (10) kurum yöneticisi oluşturmaktadır.

2.3 Verilerin Toplanması

Araştırmada verilerin toplanmasında katılımcıların sosyo-demografik özellikleri hakkında bilgi edinmek amacıyla kişisel bilgi formu ve nitel verilerin toplanabilmesi için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlama sürecinde aşağıdaki işlem basamakları takip edilmiştir.

a) Detaylı literatür taranması ve incelenmesi sonucunda kavramsal çerçevenin oluşturulması.

b) Araştırma kapsamında araştırmacılar tarafından özel eğitim kurumu yöneticilerine yöneltilmek üzere toplam on (10) maddelik yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanması.

c) Hazırlanan görüşme formunun iki uzman tarafından incelenmesi ve forma görüş bildirmesi.

Bu uzmanlardan birisi nitel araştırma yöntemleri ve özel gereksinimli bireyler ile çalışma deneyimi olan akademisyen diğeri ise özel gereksinimli bireyler ile akademik ve uygulama alanında yetkin olan bir akademisyendir.

d) Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu son şekli verilerek sağlıklı bir görüşme süreci yapılabileceğine kanaat getirilmiştir. Hazırlanan sorulardan bazıları şu şekildedir:

- Kurumunuzda uyarlanmış fiziksel aktivitelere yer verme sebepleriniz nelerdir?
- Kurumunuzda uyarlanmış fiziksel aktivitelere yer vermeniz, ebeveynler tarafından tercih edilmeniz ne kadar etkili?
- Kurumunuzda çalışacak öğretmenleri hangi kriterlere göre belirliyorsunuz?
- Uyarlanmış fiziksel aktivitelere katılan özel gereksinimli bireylerde ne gibi olumlu etkiler gözlemlediniz?

Araştırma ile ilgili olarak, kurumlardan tarafından gerekli izinler alınmıştır. Ayrıca araştırmaya katılımcı bireyler araştırma öncesinde "katılım öncesi bilgilendirilmiş onam formu" doldurarak bilgilendirilmiştir. Araştırmada katılımcıların deneyimlerine derinlemesine ulaşabilmek adına yüz yüze bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Her bir görüşme yaklaşık 25 dakika sürmüştür.

2.4 Verilerin Analizi

Kurum yöneticileri ile yapılan görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilerek Word Programı ortamında

yazıya aktarılmıştır. Veriler, içerik analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Nitel içerik analizi; olay, ortam, stil, imaj ve anlamların anahtar kelime olarak yer aldığı iç görüyü inceler (Altheide, 1987). Süreç aynı anda verilerin kodlanması ve kategorilerin oluşturulmasını da kapsamaktadır (Merriam, 2015, s:196). Bu doğrultuda araştırmamızda, alınan notlar ve ses kayıtlarının incelenmesi sonucunda veriler elde edilmiştir. Özel eğitim merkezi yöneticileri ile yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda Word ortamına aktarılan veriler uzman görüşleri ile ilişkilendirilerek incelenmiş ve mevcut verilerden kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlara göre kategoriler belirlenmiş ve temalar bulunmuştur. Araştırmamız verileri, kodlar ve temalara göre düzenlenmiştir. Sonrasında ise bulgular yorumlanmış ve elde edilen bulgular raporlanmıştır.

2.5 İnanırcılık ve Aktarılabirlik

Geçerlilik ve güvenilirlik kavramları nitel araştırmalarda; inanırcılık, aktarılabirlik, tutarlılık ile teyit edilebilirlik kavramları ile ifade edilmektedirler (Creswell ve ark., 2018; Guba ve Lincoln, 1982).

Araştırmada inanırcılığı artırmak amacıyla araştırma süreci ayrıntılı bir şekilde anlatılmış ve katılımcılar ile ilgili detaylı bilgi verilmiştir. Diğer yandan özellikle araştırmacılar dışında nitel araştırma deneyimine sahip bir alan uzmanı ve özel eğitim alanında uzman görüşü alınarak çalışma yapılandırılmıştır. Aktarılabirlik kapsamında ise, anlaşılır bir dil kullanılması, veri toplama süreçleri ve raporlandırılmasının ayrıntılı bir biçimde açıklanması ile sağlanmıştır. Tutarlılığın sağlanmasında, verilen analizinde üç araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlamalar yapılmış ve yapılan kodlamalar karşılaştırmalı bir şekilde ele alınmıştır. Farklı olarak çıkan kodlamalar tartışılmış ve araştırmacılar tarafından ortak karar verilmiştir. Araştırmanın uyum oranı için Miles & Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülü (Güvenirlik = Görüş birliği/Görüş birliği + Görüş ayrılığı X 100) kullanılmış ve uyum oranı .85 olarak hesaplanmıştır. Teyit edilebilirlik kapsamında ise, araştırma sürecinde yapılan tüm işlemler (ham veriler, görüşme transkriptleri vb.) ile ilgili bilgiler bilgisayar ortamında arşivlenerek saklanmaktadır.

3. BULGULAR

Araştırma bulgularına göre toplamda 9 ana tema ve 47 kod belirlenmiştir. Belirlenen 9 ana tema; Kurum amacı, kurumun UFA'ya yer verme sebepleri, kurumun tercih edilmesinde UFA, UFA programları oluşturma, UFA program içeriği, eğitmen seçimi, eğitmen yetkinliği, UFA ve özel gereksinimli bireylere katkıları ve UFA katılım engelleri şeklindedir.

Tablo 1. Kurum amacı

Ana Tema	Kod	f
Kurum Amacı	Bireylerin eğitimini desteklemek	7
	Bireylerin okul ve okul dışı hayata adapte olmalarında destek sağlamak	7
	Erken müdahale ile gelişimi desteklemek	2
	Aileleri bilgilendirmek	2
	Bireylere kolaylaştırıcı imkânlar sunmak	2
	Farkındalık yaratmak	1

Tablo 1 incelendiğinde, kurum amacının; Özel gereksinimli bireyleri eğitimleri sürecinde desteklemek, bireylerin okul içi ve dışında hayata adapte olmalarını desteklemek, erken müdahale ile bireylerin gelişimini desteklemek, bireylerin ailelerini bilgilendirmek, bireylere kolaylaştırıcı imkânlar sunmak ve farkındalık yaratmak olduğu elde edilen bulgulardır.

“Amaçlar; özellikle erken yaşta bu tanıyı almış ailelere ulaşmak bu konuda aileleri bilgilendirmek bence başta (...) İkinci amaç tabii ki takvim yaşları ve gelişimsel yaşlarını eşitlemeye çalışmak. Mümkün olduğunca akranlarının gelişim düzeylerine yaklaşmalarını sağlamak.” (K1)

Tablo 2. Kurumun UFA'ya yer verme sebepleri

Ana Tema	Kod	f
Kurumun UFA'ya Yer Verme Sebepleri	Fiziksel aktivitenin pozitif etkileri	8
	Bireylerin yetersiz becerileri	5
	Çok yönlü eğitim verebilmek	4
	Ebeveyn talepleri	2

Tablo 2'ye göre kurumların UFA eğitimlerine yer verme sebeplerinin; Fiziksel aktivitenin pozitif etkilerinin olması, bireylerin yetersiz becerileri, çok yönlü eğitim sunabilmek ve ebeveynlerin taleplerinin etken olduğu elde edilen bulgulardır.

“Akademik çalışmaları desteklediğini, öğrencilerin buhranlı ruh hallerinden kurtulmalarını sağladığını düşünüyorum. Çeşitli aktiviteler çocuklarımızın hayatındaki tekdüzeliği kırıyor. O birkaç saatlik dersleri hayatlarındaki nadir farklı şeylerden biri haline geliyor. Daha iyi bir eğitim için bir motivasyon kaynağı olarak ve sosyal rollere uyum sağlamada ise bir pratik alanı olarak bu programlara yer vermeyi uygun buluyorum.” (K7)

“Velilerimiz sayesinde yeni velilerimiz kurumumuza gelmekte. Bu yüzden velilerimiz hakkında anketler yaptığımızda bu fiziksel aktiviteleri istediklerini gördük. İmkânlar ölçüsünde de bu dersleri veriyoruz.” (K8)

Tablo 3. Kurumun tercih edilmesinde UFA

Ana Tema	Kod	f
Kurumun Tercih Edilmesinde UFA	Etkili	8
	Etkili değil	2

Tablo 3 incelendiğinde, kurumun tercih edilmesinde UFA programlarının etkili olduğu tespit edilmiştir.

“Geçmiş yıllara nazaran günümüzde velilerimiz de daha çok araştırıyor, öğreniyor ve güncel gelişmeleri takip ediyorlar. Tercih aşamasına geldiğimizde akademik programlarımıza ek olarak faydalarından haberdar oldukları bu programların da varlığını görmek onları mutlu ediyor. Çocuklarına faydalı olan şeylere ulaşırken de kolaylık sağlıyor olmamızın tercih edilmemizde etkisi olduğunu düşünüyorum.” (K7)

Tablo 4. UFA programları oluşturma

Ana Tema	Kod	f
UFA Programı Oluşturma	Eğitmen görüşleri	4
	Birey gereksinimleri	4
	Ebeveyn talepleri	2
	Yönetici görüşleri	2
	Literatür incelemesi	1
	Alan dışı eğitmen görüşü	1

Tablo 4'e göre, UFA eğitiminin önemli bir basamağını oluşturan program oluşturma işleminin kurumlarda; Eğitmen görüşleri, birey gereksinimleri, ebeveyn talepleri, yönetici görüşleri, literatür incelemesi ve alan dışı eğitmen görüşü doğrultusunda oluşturulduğu görülmektedir.

"Çocuğun performans düzeyi bizim için esastır. Çocuğun ihtiyaçları nelerdir, öncelikle tipik gelişim gösteren çocukların gelişim aşamaları nelerdir. Neler olması gerekiyor, çocuğun takvim yaşına göre hangi becerileri karşılıyor, hangilerini karşılayamıyor. Ve bunlardan hangisi öncelikli bunları belirlememiz gerekiyor (...) Ve tabii ki ailenin de burada hedefleri ön plana çıkıyor. Mesela bazı aileler vardır fiziksel aktivite etkinliklerine ağırlık verilmesini isterler, biraz daha hareket etmesini isterler. Bazıları oyun oynamakta destek isterler. Öğrenci performans düzeyine göre ve aile hedeflerine göre programları oluşturuyoruz." (K5)

"Velilerin beklentileri üzerinden hareket ettik. Daha sonra öğretmenlerle toplandık, neler yapılabilir sorusu üzerinde düşündük." (K10)

Tablo 5. UFA program içeriği

Ana Tema	Kod	f
UFA Program İçeriği	Temel hareket eğitimi	7
	Branşa yönelik aktiviteler	3
	Oyun aktiviteleri	2

Tablo 5 incelendiğinde, kurumlarda gerçekleştirilen UFA programlarının içeriklerinin başta temel hareket eğitimleri olmak üzere, branşa (masa tenisi, basketbol, badminton vb.) yönelik aktiviteler ve oyunlardan oluştuğu sonucuna ulaşılmaktadır.

"Çocuğun ihtiyaçlarına göre beden eğitimi öğretmenimiz program çıkarıyor. Buraya gelen her çocuğa uygulanan standart bir program yok. Orada da tamamen bireysel bir eğitim programı çıkıyor. Çocuğun yapabildikleri, ihtiyaçları, eksikleri bütün bunlar göz önünde bulundurularak bir program hazırlanıyor ve o uygulanıyor. Bu programlar da her yıl güncellenir." (K1)

"Temel beden aktiviteleri ile başlayabiliriz. Zıplama, dengede durmak, dengeli ve düzgün adımlar atarak yürüyebilmek gibi. Öncelikle çocuklarımızın bedensel olarak farkındalığını sağlamak niyetindeyiz. Eksiklikleri giderdikten sonrasında ise sıra bunu hayatlarında nasıl kullanacaklarına geliyor. Fiziksel aktivite bu noktada bizim için bir pratik alanına da dönüşüyor. İnce ve kaba motor becerilere yönelik çalışmalar dışında çeşitli oyunlar ve çeşitli özellikle parkurlar ile de bu amaçlara yönelik bir ilerleme sağlıyoruz." (K9)

Tablo 6. Eğitimci seçimi

Ana Tema	Kod	f
Eğitimci Seçimi	Deneyim	5
	Spor bilimleri alanından mezun olmuş olmak	4
	Pedagojik eğitimi tamamlamış olmak	2
	Empati yeteneğine sahip olmak	2
	Takım çalışmasına yatkın olmak	2
	Çocukları sevmek	2
	Antrenörlük belgesine sahip olmak	1
	İstekli olmak	1
	Kuruma yakın bir lokasyonda oturmak	1

Tablo 6 doğrultusunda, eğitimci seçiminde kurum yöneticileri bireylerin; deneyimli olmalarını, Spor Bilimleri alanından mezun olmuş olmalarını, pedagojik bir eğitimi tamamlamış olmalarını, empati yeteneği, takım çalışması, çocuk sevgisi, istekli olmak gibi özelliklerinin olmasını beklemektedir. Bunların yanında eğitimcilerin antrenörlük belgelerinin olmasının, eğitimci seçiminde etkili olabileceği belirtilmektedir. Kuruma yakın bir lokasyonda oturmanın da bazı kurumlar açısından seçimde etkili olduğu görülmektedir.

“Öncelikle çocuklarla iyi anlaşabilecek kişiler olması önemli. Alanında eğitim almış olması gerekiyor, çocuk gelişimi hakkında bilgi sahibi olması gerekiyor. Devamında da biz hizmet içi eğitimlerini devam ettiriyoruz. Bizim için takım çalışmasına uygun olabilecek birisi olması önemli. Takım çalışmasına uygunsuzsa biz hizmet içi eğitimlerle kendisi destekleriz.” (K5)

Tablo 7. Eğitimci yetkinliği

Ana Tema	Kod	f
Eğitimci Yetkinliği	Yeterli	5
	Yeterli değil	5

Tablo 7’de, kurumların uyguladıkları eğitimlerden sorumlu olan fiziksel aktivite eğitimcilerinin yetkinliği hakkında yöneltilen soruda, kurum yöneticilerinin yarısının eğitimcileri yetkin bulduğu, diğer yarısının ise eğitimcileri yetkin bulmadığı tespit edilmiştir.

“Profesyonel anlamda bu işi yapmadığımız için kendimizce bir şeyler yapmaya çalışıyoruz. Çok yeterli değil, bunun bir an önce resmileşmesi lazım.” (K8)

Tablo 8. UFA ve özel gereksinimli bireylere katkıları

Ana Tema	Kod	f
UFA ve Bireylere Katkıları	Motor becerilerde gelişim	6
	Akademik verimin artması	6
	Günlük becerilerde gelişim	4
	Mutlu olmak	4
	Davranış problemlerinde azalma	2
	Kurallara uyumun artması	2
	Dikkat süresinin artması	2
	İletişim becerilerinde artış	1
	Kendine güvenin artması	1

Tablo 8 incelendiğinde, kurum yöneticilerine göre, UFA'nın özel gereksinimli bireyler üzerindeki katkıları; motor becerilerde gelişim, akademik verimin artması, günlük becerilerde gelişim, mutlu olmak, davranış problemlerinde azalma, kurallara uyumun artması, dikkat süresinin artması, iletişim becerilerindeki artış ve bireyin kendine olan güveninin artması şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

“Dikkat dağınıklığı ve isteksizlik sorunları gözle görülür derecede ortadan kalkıyor. Çocuklarımız bazen çok rutin hayatlar yaşayabiliyorlar, bu rutinin dışına çıktığımızda bu onlar için heyecanlı ve eğlenceli bir deneyime dönüşüyor. Yaşam enerjisi diyebiliriz, motivasyon diyebiliriz, adına ne dersek diyelim bu olumlu etki sayesinde bir aşama daha ilerlediklerini görüyorum. Bunu sürekli ve daha etkili bir hale getirdiğimizde değişimlerin ne seviyede olabileceğini düşünmek velileri ve bizleri de motive ediyor.” (K3)

Tablo 9. UFA katılım engelleri

Ana Tema	Kod	f
UFA'ya Katılım Engelleri	Maddi yetersizlikler	5
	UFA programları hakkında bilgi sahibi olmamak	3
	Ebeveynlerin gerekli görmemesi	3
	Bireyin gereksinim seviyesi	2
	Birey kaynaklı isteksizlik	2
	Yoğun eğitim programı	1

Tablo 9'a göre, katılımcıların UFA'ya katılmama nedenleri olarak algıladığı engeller; maddi yetersizlikler, eğitim hakkında yeterli bilgiye sahip olmamak, ebeveynlerin eğitimleri gerekli görmemesi, bireyin gereksinim seviyesi, birey kaynaklı isteksizlik ve bireyin yoğun programı şeklindedir.

“Bu işin maddi boyutu oluyor ister istemez. Genelde biz ihtiyacı varsa mutlaka yönlendiriyoruz ya da gerekirse dernek olarak sponsorlar bulup bir şekilde bu ihtiyacı gidermeye çalışıyoruz.” (K1)

“Sağlık problemleri... Mesela çocukta epilepsi olduğu için ebeveynleri çekiniyorlar. Bunun yanında, bazı çocuklar ise kendileri reddediyor. Mesela bir çocuğumuz eğitimimiz kendi yaş grubundan olmadığı için spor yapmayı reddediyor. Tamamen kendi yaş grubundan birisi olmak zorunda yoksa yapmıyor ve ağlamaya başlıyor (...) Ailelerle ilgili sebepler de olabiliyor. Aileler içeriği bilmedikleri için, bilmemekten kaynaklanan şeyler olabiliyor. Veya okuma yazma çalışsın, neden spor yapsın ki gibi düşünceler olabiliyor.” (K4)

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada, özel eğitim kurum yöneticilerinin UFA uygulamalarına olan bakış açıları ayrıntılı bir biçimde incelenmiştir. Araştırma bulguları sonucunda elde edilen bilgiler 9 ana tema doğrultusunda incelenmiştir. Bu temalar; kurum amacı, kurumun UFA'ya yer verme sebepleri, kurumun tercih edilmesinde UFA, UFA programları oluşturma, UFA program içeriği, eğitimci seçimi, eğitimci yetkinliği, UFA ve özel gereksinimli bireylere katkıları ve UFA katılım engelleridir.

Kurum yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda, birinci temada, özel eğitim kurumlarının genel amaçlarının; özel gereksinimli bireyleri eğitimleri sürecinde desteklemek, bireylerin okul içi ve dışında hayata adapte olmalarını desteklemek, erken müdahale ile bireylerin gelişimini desteklemek, bireylerin ailelerini bilgilendirmek, bireylere kolaylaştırıcı imkânlar sunmak ve farkındalık yaratmak olduğu anlaşılmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bu veriler, MEB (2012)'in özel eğitim

amaçları ile genel olarak benzer olduğu söylenebilmektedir.

Araştırmanın ikinci teması olan özel eğitim kurumlarının UFA'ya yer verme sebeplerine bakıldığında, yöneticilerin güncel gelişmeleri takip ettikleri ve UFA'nın özel eğitimin içerisine dâhil olduğu konusunda görüş birliğine sahip oldukları görülmektedir. Fiziksel aktivitenin özel gereksinimli birey üzerindeki olumlu etkileri, bireyin yetersiz becerilerini geliştirmesi, kurum içerisinde çok yönlü eğitim sunabilme fırsatı ve ebeveynlerin talepleri, kurumların UFA'ya yer verme sebepleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Nalbant ve Izgar (2018), özel eğitim kurum yöneticilerinin, bu kurumları açarken bir ticari beklenti içerisinde olduklarını belirterek, bu doğrultuda beklentilere yönelik olarak hareket ettiklerini belirtmiştir. Araştırmamızda da kurumların UFA eğitimleri sayesinde hem özel gereksinimli bireylere yönelik olarak çok yönlü bir eğitim sundukları görülmekte hem de bu eğitimler sayesinde önemli bir gelir elde ettikleri sonucuna ulaşılmaktadır.

Araştırmanın üçüncü teması olan özel eğitim kurumlarının tercih edilmelerinde UFA hizmeti sunmalarının oldukça etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Pek çok ailenin kurum tercihi sırasında UFA hizmeti talep ettiği ve bu hizmetin olduğunu öğrendikten sonra kuruma karşı tutumunun olumlu yönde geliştiği görülmektedir. Özel gereksinimli bireylerin ebeveynlerinin görüşleri doğrultusunda gerçekleştirdiği çalışmada İlhan (2009), fiziksel aktiviteye yönelik tutumun olumlu olduğu ve fiziksel aktivitenin çocuklar adına fayda sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Bu doğrultuda, özel gereksinimli bireylere yönelik sağlanan fiziksel aktivite eğitimlerinin, gelişim mekanizmasının bir parçası olarak görülmesi gerektiğini ve vazgeçilmez bir araç olduğunu vurgulamıştır.

Dördüncü tema olan, kurumların UFA programları oluşturmada 'tutarsız' oldukları görülmektedir. Her özel eğitim kurumunun kendi UFA programını oluşturmada farklı değişkenleri gözettiği ve her kurumun programının bir diğerinden farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özel gereksinimli bireylere yönelik UFA programları oluşturmada eğitmen görüşleri, birey gereksinimleri, ebeveyn talepleri, yönetici görüşleri, literatür incelemesi ve alan dışı eğitmen görüşlerinin dikkate alındığı belirtilmiştir. Bu konuda kurumları yönlendirici bir müfredat ve mevzuat bulunmaması büyük bir eksiklik olarak görülmektedir.

Kurumlar tarafından gerçekleştirilen UFA programlarının içeriklerinin incelendiği beşinci temada, mevcut içeriğin temel hareket eğitimi, bransa yönelik hareketler ve oyun aktivitelerinden oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır. Kurumların mevcut içeriklerine bakıldığında, neredeyse tüm kurumlarda içeriklerin birbirine benzediği, ancak uygulama biçimlerinde farklılıklar olduğu görülmektedir. Dikkatli ve iyi dizayn edilmiş fiziksel aktivite programlarının bireylerdeki başarıyı artırdığı düşünüldüğünde (Conn ve ark., 2009), mevcut program içeriklerinin seçimi ve uygulanmasında gösterilecek özen, kurumlar açısından oldukça önemlidir.

Araştırmanın altıncı teması doğrultusunda, UFA programlarının uygulanmasında önemli faktörlerden birinin UFA eğitmenleri olduğu görülmektedir. Kurumların UFA eğitmenini seçerken beklentilerinin oldukça yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kurumların UFA eğitmeni seçerken talep ettikleri birçok faktörün yanı sıra, deneyimli olması ve spor bilimleri alanından mezun olmasının en

önemli tercih sebepleri arasında yer aldığı belirtilmektedir. Ayrıca eğitimcilerin çeşitli branşlarda antrenörlük belgelerinin olmasının, işe alımda olumlu bir etki yarattığı görülmektedir. Nalbant ve Izgar (2018), özel eğitim merkezlerinde sunulan UFA eğitimlerinin gerçekleştirilebilmesi ve mevcut ihtiyacın karşılanması, beden eğitimi ve spor alanında eğitim görmüş bireylerin istihdam edilmesi ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda, kurumların UFA eğitimlerinde spor bilimleri alanından mezun olmuş bireyleri istihdam etmesi önemli bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında, az sayıda kurumun spor bilimleri alanından mezun ya da antrenör istihdam ettiği görülmektedir. Nalbant ve Izgar (2018) da araştırmamız ile benzer bulgulara ulaşmış ve kurumlarda UFA eğitimlerinin fizyoterapistler ve okul öncesi öğretmenler tarafından uygulandığını belirtmiştir. Ayrıca bu konuda özel eğitim kurum yöneticilerinin gereken özeni göstermediklerini ifade etmiştir. Araştırmamız yedinci temasına bakıldığında da, kurum yöneticilerinin eğitimcilerin yeterlilikleri konusunda görüş ayrılığı yaşadığını göstermektedir. Alan dışı eğitimci çalıştıran yöneticilerin eğitimcilerini yetersiz gördükleri anlaşılmıştır.

Kurum yöneticileri, UFA eğitimlerine katılan özel gereksinimli bireylerin pek çok kazanım elde ettiklerini belirtmiştir. Elde edilen kazanımların incelendiği sekizinci temaya göre, bu kazanımların başında ise motor becerilerde elde edilen gelişim gelmektedir. Özel gereksinimli bireylerin motor gelişiminde etkili olduğu bilinen UFA uygulamaları, bireylerin koordinasyonlarını geliştirme, tekrarlayıcı ve istenmeyen davranışlarında azalma ve en önemlisi gelişen beceriler sayesinde katıldıkları UFA uygulamalarında daha başarılı olmalarını sağlamaktadır (Durmuş ve ark., 2021). UFA eğitimlerine katılan özel gereksinimli bireylerin elde ettikleri bir diğer önemli kazanım ise akademik verimlerinin artmasıdır. Everhart ve ark. (2012), fiziksel aktiviteye katılan özel gereksinimli bireylerin akademik başarılarının arttığını belirtmiş ve fiziksel aktiviteye katılımın önemini vurgulamıştır.

UFA'ya katılımında elde edilen kazanımların yanında, bireylerin katılımını kısıtlayan pek çok faktör bulunmaktadır. Kurum yöneticilerinin gözlemleri doğrultusunda dokuzuncu ve son temada, bireylerin çoğunun UFA eğitimi alamadığı belirtilmektedir. Bu engellerin başında ailenin maddi yetersizliği gelmektedir. UFA hizmetlerinin ücretli olması, mevcut ücretlerinin yüksek olması ve bu konuda bireylere herhangi bir destek sağlanmıyor olması en önemli faktörler olarak görülmektedir (Gürkan ve Koçak, 2021; Sarol ve Çimen, 2015). Bunun yanında, özel gereksinimli bireylerin UFA uygulamalarına yönelik olarak yeterli bilgiye sahip olmaması da, bireyin katılımını olumsuz yönde etkilemektedir (Orhan ve ark., 2018).

Sonuç olarak, özel eğitim kurumları, özel gereksinimli bireylerin UFA ihtiyacının karşılanmasında oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Kurum yöneticileri ise bu uygulamaların planlanması, uygulanması ve sürdürülmesi aşamalarında etkili olmaktadır. Kurum yöneticilerinin UFA'ya yönelik olarak pozitif bakış açıları, mevcut uygulamaların yaygınlaştırılması adına oldukça önemlidir. UFA uygulamaları, özel gereksinimli bireylere sağladığı katkılar yanında, kurumlar için de oldukça önemli bir gelir ve alana ilgi duyan eğitimciler içinde önemli bir istihdam kaynağı haline gelmiştir.

Açıklamalar

Bu çalışma 11-14 Kasım 2021 tarihlerinde gerçekleştirilen 19. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Yazar Katkıları

Çalışmaya tüm yazarlar eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çalışma ve yayımlanması konularında herhangi bir çıkar çatışması belirtmemişlerdir.

Etik Beyan

Bu makalede dergi yazım kurallarına ve bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir.

KAYNAKÇA

Altheide, D. L. (1987). Reflections: Ethnographic content analysis. *Qualitative Sociology*, 10(1), 65-77.

Block, M. E. (2016). *A teacher's guide to adapted physical education* (4th Ed.). Baltimore: Paul H. Brookes.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.

Conn, V. S., Hafdahl, A. R., Cooper, P. S., Brown, L. M., & Lusk, S. L. (2009). Meta-analysis of workplace physical activity interventions. *American Journal of Preventive Medicine*, 37(4), 330-339.

Creswell, J. W. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. (Çev: M. Bütün & S. B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Çitil, M. (2017). *Türkiye'de özel eğitim: Tarihsel, politik ve yasal gelişmeler*. Ankara: Vize Yayıncılık.

Durmuş, K., Sarol, H., & Gürkan, R. K. (2021). Autism spectrum disorder and physical activity: Otizm spektrum bozukluğu ve fiziksel aktivite. *Journal of Human Sciences*, 18(4), 691-703.

European Federation of Adapted Physical Activity. (2006). *European federation of adapted physical activity (EUFAPA) By-Laws*. Erişim: [<https://eufapa.eu/eufapa-2/by-laws/>] Erişim Tarihi: 05.09.2021

Everhart, B., Dimon, C., Stone, D., Desmond, D., & Casilio, M. (2012). The influence of daily structured physical activity on academic progress of elementary students with intellectual disabilities. *Education*, 133(2), 298-312.

Gökgöz, Y., Öztürk, M. A., & Pınar, S. (2019). Oyun konsollu fiziksel aktivite programı ile otizm spektrumundaki bireylerde fiziksel uygunluğun geliştirilmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 1-11.

Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *Educational Communication and Technology Journal*, 30(4), 233-252.

Gürkan, R. K. (2020). *Otizm spektrum bozukluğu olan ergen bireylerin fiziksel aktiviteye katılımına etki eden faktörler* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Gürkan, R. K., & Koçak, F. (2021). Double punch to the better than nothing: physical activity participation of adolescents with autism spectrum disorder. *International Journal of Developmental Disabilities*, 1-13.

Hutzler, Y., & Sherrill, C. (2007). Defining adapted physical activity: International perspectives. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 24(1), 1-20.

İlhan, E. L. (2009). Zihinsel engelli çocuğu olan anne-babaların çocuklarının özel eğitimleri sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerine yaklaşımlarının değerlendirilmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 38-48.

Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(02), 1-19.

Kargın, T. (2007). Eğitsel değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8(01), 1-15.

Korucu, N. (2005). *Türkiye’de özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti veren kurumların karşılaştığı güçlüklerin analizi: Kurum sahipleri, müdür, öğretmen ve aileler açısından* (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Kudlček, M. (2010). *European standards in adapted physical activity*. Olomouc: Palacky University.

Merriam, S. B. (2015). *A guide to qualitative research design and practice* (Çev: S. Turan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1984). Drawing valid meaning from qualitative data: Toward a shared craft. *Educational Researcher*, 13(5), 20-30.

Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.

Morse, J., & Field, P. (1995). *Qualitative research methods for health professionals*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Nalbant, S., & Izgar N. (2018). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi kurumlarının beden eğitimi öğretmeni istihdamına bakış açısı. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 68-83.

Orhan, B. E., Yarımkaaya, E., & İlhan, E. L. (2018). İki farklı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin fiziksel aktivite profilinin incelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 110-126.

Patton, M. Q. (2002). Two decades of developments in qualitative inquiry: A personal, experiential perspective. *Qualitative Social Work*, 1(3), 261-283.

Sarol, H., & Çimen, Z. (2015). The effects of adapted recreational physical activity on the life quality of individuals with autism. *The Anthropologist*, 21(3), 522-527.

Singal, N. (2006). Inclusive education in India: International concept, national interpretation. *International Journal of Disability, Development and Education*, 53(3), 351-369.

Subakan, Y., & Koç, M. (2019). Özel eğitim gereksinimli bireylerin gelişim ve eğitimlerinde kullanılan mobil cihazlar ve yazılımlar. *Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 3(2), 51-61.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2012). *Millî Eğitim Bakanlığı özel eğitim kurumları yönetmeliği*. T.C. Resmi Gazete, 18 Mayıs 2012. Sayı: 28296

Verellen, J., & Molik, B. (2011). Adapted physical activity in rehabilitation. *Aplikované Pohybové Aktivoty v Teorii a Praxi*, 4(2), 34-45.

Yarımkaya, E., İlhan, E. L., & Karasu, N. (2017). Akran aracılı uyarlanmış fiziksel aktivitelere katılan otizm spektrum bozukluğu olan bir bireyin iletişim becerilerindeki değişimlerin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(2), 225-252.

Makale Geliş : 29.01.2022

Makale Kabul : 28.04.2022

Açık Erişim Politikası

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.tr>